

رابطه سبک فرزند پروری والدین با تاب‌آوری و طرح‌واره‌های ناسازگار در دانش‌آموزان

فاطمه گردون پناه

کارشناسی علوم تربیتی fatmhgrdwnpnah@gmail.com

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی رابطه سبک فرزند پروری والدین با تاب‌آوری و طرح‌واره‌های ناسازگار در دانش‌آموزان می‌باشد. پژوهش حاضر از حیث هدف کاربردی و از نظر شیوه گردآوری اطلاعات از نوع توصیفی-پیمایشی است. تعداد 299 پرسشنامه تکمیل شده و بی‌نقص از میان نمونه جمع‌آوری شده است. بعد از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفته است. برای تعیین روایی پرسشنامه از روش روایی محتوایی و پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است که در نهایت ضرایب نشان داد که ابزار جمع‌آوری اطلاعات از پایایی بالایی برخوردار می‌باشد. به منظور بررسی روایی پرسشنامه از تحلیل عاملی تاییدی استفاده شده است. در آمار توصیفی تحقیق به بررسی متغیرهای تحقیق از قبیل میانگین، انحراف معیار و واریانس پرداخته شده است. پس از آن در آمار استنباطی، روایی و پایایی معرف‌ها و سازه‌ها با استفاده از آزمون‌ها مختلف همچون متوسط واریانس استخراج شده و آلفای کرونباخ از تحلیل عاملی تاییدی و به منظور بررسی فرضیات تحقیق با کمک نرم‌افزار 3 spss استفاده شده است و خروجی ضرایب مسیر بین متغیرها و مقدار آماره t را نشان می‌دهند که در نهایت تمامی فرضیه‌های پژوهش تایید و پیشنهادها و راهکارهایی برای ارائه گردیده است.

واژگان کلیدی: سبک فرزندپروری والدین، تاب‌آوری، طرح‌واره‌های ناسازگار

مقدمه

تاب‌آوری که به عنوان یک فرایند توانایی یا پیامد سازگاری موفقیت آمیز با محیط، با وجود شرایط خطرزا و تهدیدکننده، در نظر گرفته می‌شود، که فرد را قادر می‌سازد، تا با کسب مهارت پشت سر گذاشتن مشکلات با چالش‌های زندگی و شرایط تنش‌زای آن سازگار شود. نظریه پردازان اولیه‌ی تاب‌آوری بر ویژگی‌های مرتبط با پیامدهای مثبت در مواجهه با مصایب و ناملایمات زندگی تاکید داشتند [1]. با وجود این، کامپفر (۱۹۹۹) با ارائه یک مدل تبدالی از تاب‌آوری که شامل فرایند و پیامد بود کمتر بر چرخه‌های تخریب و انسجام مجدد و بیشتر بر ماهیت تبدالی محتوای محیطی و تاب‌آوری درونی (فرایندهای تبدالی محیطی - شخصی) تاکید کرد. مطابق با این دیدگاه، تاب‌آوری تنها توانایی و ویژگی‌های شخصیتی نیست بلکه این توانایی‌ها و ویژگی‌ها در تعامل با عوامل تنش‌زا مشخص خواهند کرد که آیا فرد توانایی مقابله با عوامل تنش‌زا خواهد داشت [2]. نتایج تحقیقات صورت گرفته نشان می‌دهد، متغیرهایی نظیر مهارت‌های زندگی [3]، خودکارآمدی [4]؛ هوش معنوی [5] جهت‌گیری دینی [6] با تاب‌آوری رابطه دارند [7] لذا تاب‌آوری جایگاه ویژه‌ای در افزایش قدرت تحمل و سلامت آنها دارد. تاب‌آوری یکی از خصیصه‌های توانمندسازی درونی (منبع درون فردی) است. برخورداری از این منبع درون فردی، فرد را قادر می‌سازد، علی‌رغم شرایط ناگوار و پیشامدهای منفی، رشد سازگارانه خود را ادامه دهد و سلامت روان خود را حفظ کند [8] افراد سخت‌رو از نظر عاطفی آرامند و به طور خلاقانه و انعطاف پذیر به مسائل می‌نگرند، برای حل آنها طرح و برنامه ریزی می‌کنند. در صورت نیاز نسبت به درخواست کمک از دیگران دریغ نمی‌ورزند و منابع کاملی برای مقابله با مشکلات و استرس‌های زندگی دارند و کمتر در معرض آشفتگی‌های روانی و هیجانی قرار می‌گیرند [9]

در میان طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه بعنوان یک متغیر میانجی، الگوهای هیجانی و شناختی خود آسیب‌رسانی هستند که در ابتدای رشد و تحول در ذهن شکل گرفته‌اند و در سیر زندگی تکرار می‌شوند [10] به طور کلی، مطالعات نشان می‌دهند که نوجوانانی که والدینشان حمایت اجتماعی و احساسی بیشتری ارائه می‌دهند، از جمله کنترل اجتماعی و نظارت، به طور قابل توجهی سطوح بالاتری از تاب‌آوری را دارا هستند [14] نوع شناسی سبک‌های فرزندپروری توسعه‌یافته توسط بامریند (۱۹۶۷، ۱۹۷۱، ۱۹۹۱) را اتخاذ می‌کنند که براساس الگوهای اقتدار والدین است و شامل چهار نوع اصلی است؛ ۱- سبک مستبدانه، ۲- سبک سهل‌گیرانه، ۳- سبک طردکننده، ۴- سبک اقتدار - منطقی می‌توان اشاره کرد. برخی محققان روانشناسی سبک فرزندپروری استبدادی را به عنوان یک سبک کنترل و سخت‌گیر مفهوم‌سازی کرد، که تلاش می‌کرد فعالیت‌های کودک را هدایت کند اما به شیوه‌ای منطقی و مسالمانه محور... والدین به دادن و گرفتن شفاهی تشویق می‌کنند و استدلال خود را با کودک در میان می‌گذارند [15]

برخی نتایج نشان داده است که افراد با سبک فرزندپروری ادراک شده‌ی سهل‌گیر و مقتدر در مقایسه با افراد با سبک فرزندپروری ادراک شده‌ی مستبد و سهل‌انگار از مشکلات تصمیم‌گیری شغلی کمتری برخوردارند و تفاوت معناداری بین افراد بین سبک فرزندپروری سهل‌انگار و مستبد وجود ندارد. بنابراین و با توجه به نکات فوق سوال اصلی تحقیق حاضر این است که آیا بین سبک فرزندپروری با تاب‌آوری و طرح‌واره‌های ناسازگار در دانش‌آموزان رابطه معناداری وجود دارد؟ در تحقیق حاضر به بررسی اهداف زیر پرداخته شده است: هدف اصلی: تعیین رابطه سبک فرزندپروری با تاب‌آوری طرح‌واره‌های ناسازگار در دانش‌آموزان

مبانی نظری

¹ Kumpfer

² Baumrind

سبک‌های فرزندپروری

سبک فرزند پروری مجموعه ای از نگرش های والدین نسبت به کودکان است که به ایجاد فضایی هیجانی منجر می شود که در آن، رفتارهای والدین در قبال فرزندان بروز می کند. این رفتارها هم در بر گیرنده رفتارهای مشخصی است که از راه آنها والدین به وظایف فرزندپروری خود عمل می کنند و هم رفتارهای غیر مرتبط با اهداف فرزندپروری را در بر می گیرد که شامل ژست ها، تغییر در صدا با بیان هیجانهای غیرارادی هستند [16].

سبک‌های فرزندپروری روش‌هایی هستند که والدین در برخورد با فرزندان خود اعمال می‌کنند. این سبک‌ها در شکل‌گیری و رشد شخصیتی و رفتاری آنها تأثیر فراوان و عمیقی دارد.

سبک‌های فرزندپروری استانداردها و خواسته‌هایی هستند که والدین برای فرزندان خود تعیین می‌کنند بامریند^۱ (۱۹۹۱) سه سبک والدینی را شناسایی کرد - مستبدانه، مقتدرانه و سهل گیرانه - بر اساس پاسخگویی (میزان توجه والدین به کودک) و تقاضا (میزان کنترل والدین بر رفتار کودک). والدین مقتدر پاسخگو، مطالبه گر و درگیر با فرزندان خود هستند؛ والدین مستبد، کنترل کننده و خواستار هستند، در حالی که والدین سهل گیر، پرورش دهنده، پاسخگو و در کنترل والدین کم هستند [17]

پژوهش‌های انجام شده بر روی این سه سبک نشان داده است که هرکدام از این سبک‌ها می‌تواند پیامدهای مثبت و منفی در کودکان را به همراه داشته باشد [18]

سبک فرزندپروری مقتدرانه نوعی فرزندپروری انعطاف پذیرتر است که در آن به دانش‌آموزان آزادی زیادی داده می‌شود. با این حال، آنها در معرض محدودیت هستند که با توجیهاات کافی همراه است. فرزندپروری مستبد، که اغلب به عنوان فرزندپروری مستبد شناخته می‌شود، نوعی سخت‌گیرانه از فرزندپروری است [19]

سبک مستبدانه با تقاضای بالای والدین و پاسخ دهی کم آنها مشخص می‌شود با پیامدهای منفی مانند مشکلات رفتاری درونی سازی و برونی سازی همراه است. فرزندپروری مقتدرانه زمانی است که والدین قوانین سختگیرانه ای را به گونه ای اعمال می‌کنند که گویی احکام آسمانی هستند. والد نسبت به والدین بدون دخالت دانش‌آموزان نگرش غیرمشمول دارد. به عبارت دیگر، نیازهای دانش‌آموزان نادیده گرفته می‌شوند، زیرا توجهی که شایسته آنها است به آنها داده نمی‌شود [20]

فرزندپروری سهل‌انگیز یک سبک فرزندپروری است که در آن نوجوان مجاز است از خواسته‌های والدین سرپیچی کند. همچنین سیستم طبقه‌بندی ایجاد شده را خلاصه می‌کند [21]

اونیکاجی، اگبولوچه و چوکوورجی (۲۰۲۲) در پژوهشی تحت عنوان سبک فرزندپروری، اضطراب تعامل اجتماعی و استفاده مشکل‌زا از اینترنت در بین دانش‌آموزان نشان داد که والدین مقتدر برای پیش‌بینی استفاده از اینترنت مشکل‌ساز کمتر در بین دانش‌آموزان هستند، در حالی که والدین سهل‌گیر، استفاده از اینترنت مشکل‌سازتر را در بین دانش‌آموزان پیش‌بینی می‌کردند. سبک فرزندپروری جنسیتی از طریق اضطراب اجتماعی بر استفاده مشکل‌زا از اینترنت تأثیر می‌گذارد. این یافته‌ها نیاز به مداخله‌های مشکل‌ساز استفاده از اینترنت در فرهنگ پدسالار نیجریه را پیشنهاد می‌کنند [22]

تاب‌آوری

تاب‌آوری فرایند توانایی با پیامد سازگاری موفقیت‌آمیز به رغم اوضاع چالش برانگیز و تهدید کننده است [23]

¹ Baumrind

² Onyekachi,, Egboluche., & Chukwuorji

ورنر از جمله اولین دانشمندانی بود که در دهه ۱۹۷۰ از اصطلاح تاب آوری استفاده کرد. مفهوم تاب آوری یعنی توان برگشت از دشواری پایدار و ادامه دار و توانایی در بازسازی خود. این ظرفیت انسان می تواند باعث شود تا او پیروزمندانه از رویدادهای ناگوار بگذرد و علیرغم قرار گرفتن در معرض تنش های شدید، شایستگی اجتماعی، تحصیلی و شغلی او ارتقا یابد. تاب آوری نوعی ویژگی است که از فردی به فردی دیگر متفاوت است و می تواند به مرور زمان رشد کند یا کاهش یابد و براساس خود اصلاح گری فکری و عملی انسان، در روند آزمون و خطای زندگی شکل می گیرد [24]

در سال های اخیر روان شناسی مثبت گرا مورد توجه روان شناسان قرار گرفته که به جای پرداختن به ناپهنجاری ها و اختلال ها، بر توجه بیشتر به توانمندی ها و استعدادهای انسان تأکید دارد. این رویکرد مثبت گرا هدف نهایی خود را شناسایی شیوه هایی می داند که بهزیستی و شادکامی انسان را به دنبال دارد. از این رو، عواملی که سبب سازگاری هر چه بیشتر آدمی با نیازها و تهدیدهای زندگی شوند؛ بنیادی ترین عامل های مورد پژوهش در این رویکرد از روان شناسی هستند. در این میان تاب آوری جایگاه ویژه ای در حوزه های روان شناسی رشد و تحول، روان شناسی خانواده و بهداشت روانی یافته است. ارتقاء تاب آوری منجر به رشد افراد در به دست آوردن تفکر و مهارت های خود مدیریتی بهتر و دانش بیشتر می شود. همچنین تاب آوری با روابط حمایتی والدین، همسالان و دیگران و همچنین با باورهای فرهنگی و سنتی به افراد برای مقابله با ضربه های غیر قابل اجتناب زندگی کمک می کند. تاب آوری در انواع رفتار ها، افکار و اعمال می تواند آموخته شود و آن را می توانید در سراسر دوره ی زندگی توسعه دهید [25]

اگر چه تاب آوری تا حدی نوعی ویژگی شخصی و تا حدود دیگری نیز نتیجه تجربه های محیطی افراد است، انسان ها قربانی محیط یا وراثت خود نیستند و می توان واکنش افراد را در مقابل تنش، رویدادهای ناخوشایند و دشواری ها تغییر داد به طوری که بتوانند بر مشکلات و تأثیرات منفی محیط غلبه کنند [26] تاب آوری، توانایی افراد در سازگاری مؤثر با محیط است، که این سازگاری با وجود قرار داشتن فرد در معرض عامل های خطر آفرین صورت می گیرد. تاب آوری به فرآیند پویای انطباق مثبت با تجربه های تلخ و ناگوار اطلاق می شود. همچنین آن را به معنای مهارت ها، خصوصیات و توانمندی هایی تعریف می کنند که فرد را با سختی ها، دشواری ها و چالش ها سازگار می سازد [27]

کانر (۲۰۰۶)، تاب آوری را به عنوان روشی برای اندازه گیری توانایی فرد در مقابله با عوامل استرس زا و عواملی که سلامت روان فرد را تهدید می کند، تعریف کرده است. افراد تاب آور دارای رفتارهای خودشکنانه نیستند. از نظر عاطفی آرام بوده و توانایی مقابله با شرایط ناگوار را دارند.

راه های بدست آوردن تاب آوری را داشتن سرسختی، خود افزایی، مقابله سرکوب گرایانه، داشتن خلق و خو و احساسات مثبت معرفی می کنند. برای درک تفاسیر و روش های مرتبط با تاب آوری، ممکن است به تمایز بین احتمال خطر و مصادیق تاب آوری نیاز داشته باشیم. تاب آوری به عنوان قدرت یا توانایی برگشتن به زندگی اولیه و شروع وضعیت جدید از طریق کاهش فشار عصبی یا تحریف آن و جایگزینی نشاط تعریف می گردد [28]

- تاب آوری همچنین به عنوان توانایی بهبود بیماری افسردگی یا مسائلی از تاب آوری مهارتی مناسب است این دست نیز فهمیده می شود (فرهنگنامه وبستر)، برای پشت سر گذاشتن مشکلات زندگی حتی وقتی که شرایط نامطلوب و سخت وجود دارد، مثل اینکه شخص یک طناب قابل ارتجاع را دور مشکلات بسته که به فرد کمک می کند وقتی اوضاع بد شد آنها را به عقب بکشد و به آنها به چشم انسانها بنگرد [29]

¹ werner

- تاب‌آوری نگرشی مرکب از سه زیر مولفه‌ی تعهد و کنترل و چالش است که با تبدیل شرایط بحرانی به یک تجربه‌ی بالنده، به حل موفقیت آمیز استرس کمک می‌کند [30]

- تاب‌آوری به دنبال کنترل عوامل خطر و ارتقاء و تقویت عوامل محافظت کننده است [31]

هندرسن تاب‌آوری را ترکیبی از ۶ عامل زیر معرفی می‌کند که عبارتند از:

- فراهم سازی حمایت مهربانانه
- طراحی و ارتباط سازی برای افزایش امیدواری
- فرصت سازی برای مشارکت معنادار
- پیشاهنگی در پیوند های اجتماعی
- مرزبندی شفاف و سازگار
- آموزش مهارت های زندگی

تاب‌آوری ویژگی یا خصلتی نیست که برخی دارای آن باشند و برخی آن را نداشته باشند، به بیان دقیق‌تر، تاب‌آوری بیانگر تعاملی بین انسان و محیط است. تاب‌آوری اشاره به ایستادگی در برابر خطر دارد اما یک پدیده تدریجی است و انباشت خطر می‌تواند حتی تاب‌آورترین افراد را نیز مغلوب سازد. راتر خاطر نشان می‌کند که تاب‌آوری نوعی تعامل با عامل خطر است یعنی ماهیتی رو به رشد دارد که از بیولوژی و تجارب اولیه زندگی منشاء می‌گیرد و عوامل محافظتی می‌توانند از طریق شیوه‌های مختلف در مراحل متفاوت رشد، عمل کنند. به عنوان مثال مراقبت‌های والدین در کودکی قویاً محافظت کننده است، اما در نوجوانی یک چنین مراقبتی ممکن است مانع رشد سالم شود [32]

طرح‌واره ناسازگار اولیه

طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه که توسط یانگ و همکارانش که در سال (۱۹۹۰، ۱۹۹۹) به کار برده شد، درمانی نوین و یکپارچه است که عمدتاً بر اساس بسط و گسترش مفاهیم و روش‌های درمان شناختی-رفتاری کلاسیک بنا شده است. طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، اصول و مبانی مکتب‌های شناختی-رفتاری، دلبستگی گشتالت، روابط شیئی، سازنده‌گرایی و روانکاوی را در قالب یک مدل درمانی مفهومی ارزشمند تلفیق کرده است [4]. کلمه طرح‌واره در حوزه‌های پژوهشی مختلف به کار برده شده است. طرح‌واره به طور کلی به عنوان ساختار، قالب و یا چهارچوب تعریف می‌شود. طرح‌واره در نظام فلسفه کانت، درک و دریافت نقطه مشترک تمام عناصر یک مجموعه تعریف می‌شود. این واژه همچنین در نظریه ریاضی مجموعه‌ها، هندسه‌ی جبری، آموزش، تحلیل ادبی، برنامه‌ریزی کامپیوتری نیز به کار برده شده است. واژه طرح‌واره در روان‌شناسی و به طور گسترده در حوزه شناختی، تاریخچه‌ای غنی و برجسته دارد. [19]

در حوزه رشد شناختی، طرح‌واره را به صورت قالبی در نظر می‌گیرند که بر اساس واقعیت یا تجربه شکل می‌گیرد تا به افراد کمک کند تا تجارب خود را تبیین کنند. علاوه بر این، ادراک از طریق طرح‌واره، واسطه‌مندی می‌شود و پاسخ افراد نیز توسط طرح‌واره جهت پیدا می‌کنند. طرح‌واره، بازنمایی انتزاعی خصوصیات متمایز کننده‌ی یک واقعه است. طرح‌واره را می‌توان به صورت انتزاع قالبی مفهیم پیچیده که تحت تأثیر تجربه‌ی گذشته فرد قرار دارد و اطلاعات آینده را سازمان‌دهی می‌کند تعریف کرد [5].

¹ henderson

پیشینه تحقیق

رمضان پورچشن آباد، حاجی اربابی و صبوراسماعیلی (۱۴۰۰) پژوهشی با عنوان رابطه بین سبک فرزند پروری و تاب آوری کارمندان با طرحواره های ناسازگار اولیه و کیفیت زندگی فرزندان ۸ تا ۱۳ سال انجام دادند. برای تجزیه و تحلیل از روش های آماری توصیفی و آمار استنباطی (همبستگی پیرسون، رگرسیون چند متغیره) استفاده شد. بین طرحواره های ناسازگار اولیه فرزندان با سبک فرزندپروری کارمندان ارتباط مثبت و معنادار وجود دارد بین کیفیت زندگی فرزندان با سبک فرزندپروری کارمندان ارتباط مثبت و معنادار وجود دارد بین تاب آوری و طرحواره های ناسازگار اولیه ارتباط منفی و معنادار وجود دارد. بین تاب آوری کارمندان با کیفیت زندگی فرزندان ارتباط منفی و معنادار وجود دارد.

خروجی (۱۳۹۹) پژوهشی با عنوان رابطه بررسی رابطه بین تاب آوری و طرحواره های ناسازگار اولیه در دانشجویان دانشکده رفاه انجام داد. تحلیل داده ها با ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین تاب آوری و طرح واره های ناسازگار اولیه در دانشجویان رابطه معنی داری وجود دارد $P \geq 0/05$ با توجه به نتایج این پژوهش میتوان استنباط کرد که تاب آوری با طرحواره های ناسازگار اولیه همبستگی منفی و معنادار دارد و می توان گفت که در افرادی که طرحواره های ناسازگار اولیه فعال تری دارند میزان تاب آوری پایین تر است.

روش تحقیق

از آنجایی که این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی است. همچنین از نظر ماهیت در رده ی تحقیقات توصیفی- تحلیلی قرار گرفت. از سوی دیگر، از آنجا که نحوه و میزان تاثیرات متغیرها و همبستگی آن ها را با یکدیگر مورد مطالعه قرار می دهد، به نوعی تحقیق همبستگی نیز شمرده می شود و در نهایت این پژوهش بر حسب نحوه انجام، در زمره پژوهش های کمی قرار می گیرد.

جامعه آماری، حجم نمونه و روش نمونه گیری

با توجه به هدف پژوهش و موضوع پژوهش جامعه آماری شامل ۱۳۰۰ نفر از دانش آموزان شهر خدابنده هستند؛ که حجم نمونه آماری طبق جدول کرجسی و مورگان ۲۹۷ نفر در نظر گرفته می شود. روش نمونه گیری به صورت تصادفی ساده می باشد.

ابزارهای گردآوری اطلاعات

سبک فرزندپروری: در این تحقیق سبک فرزندپروری از دیدگاه بامریند (۱۹۷۲) گرفته شده که دارای چهار مولفه سبک مستبدانه، سبک سهل گیرانه، سبک طردکننده، سبک مقتدرانه می باشد و از طریق پرسشنامه ای ۳۰ سوالی اندازه گیری می شود. نمره ای که آزمودنی ها در مقیاس لیکرت پنج درجه ای به این پرسشنامه می دهند وضعیت سبک فرزندپروری را مشخص می کند.

طرحواره های اولیه ناسازگاراز: در این تحقیق طرحواره های اولیه ناسازگاراز دیدگاه یانگ (۲۰۰۷) گرفته شده و از طریق پرسشنامه ای ۷۵ سوالی اندازه گیری می شود. نمره ای که آزمودنی ها در مقیاس لیکرت پنج درجه ای به این پرسشنامه می دهند وضعیت طرح واره های ناسازگار اولیه را مشخص می کند

تاب آوری: در این تحقیق تاب آوری از دیدگاه کونور و دیویدسون (۲۰۰۳) گرفته شده که دارای دو مولفه سخت رویی در برابر فشار و سخت رویی در برابر تهدید میباشد و از طریق پرسشنامه ای ۲۵ سوالی اندازه گیری می شود. نمره ای که آزمودنی ها در مقیاس لیکرت به این پرسشنامه می دهند وضعیت تاب آوری را مشخص می کند.

یافته ها

تعداد ۳۱۰ پرسشنامه بین دانش آموزان توزیع شد و ۲۹۹ پرسشنامه تکمیل شده و بی نقص که حاوی سؤالات مشخصات فردی و سؤالات مربوط به فرضیه های تحقیق است از میان نمونه جمع آوری شد. بعد از جمع آوری پرسشنامه ها مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

جدول (۱) ضریب آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی، میانگین واریانس استخراج شده (AVE)

متغیرها	آلفای کرونباخ	(پایایی ترکیبی) CR	AVE (میانگین واریانس استخراج شده)
سبک های فرزند پروری	۰/۷۸۴	۰/۷۸۹	۰/۶۳۹
طرح واره ناسازگار	۰/۹۵۳	۰/۹۶۰	۰/۶۱۳
تاب آوری	۰/۹۴۶	۰/۹۴۸	۰/۶۰۷
پایایی کل	۰/۹۰۰	-	۰/۶۳۹

مطابق با جدول (۱) معیارها برای سازه ی مورد نظر بالاتر از ۰/۷ است که حاکی از پایایی مناسب مدل دارد. با توجه به بالاتر بودن ضریب پایایی ترکیبی متغیرهای جدول فوق نشان از مناسب و برازش قابل قبول مدل های اندازه گیری دارد. اگر معیار میانگین واریانس استخراج شده برای یک متغیر پایین تر از ۰/۵ بود باید سؤالی را که کمترین بار عاملی را دارد، حذف نمود. با توجه به اینکه مقادیر AVE برای همه متغیرها از ۰/۵ بیشتر است، بنابراین روایی همگرا سازه ها قابل قبول است.

برای بررسی فرض نرمال بودن متغیرهای مورد مطالعه از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف یک نمونه ای استفاده شده است. در صورتیکه سطح معناداری از 0.05 درصد بیشتر باشد متغیر نرمال می باشد. در غیر این صورت داده ها غیر نرمال اند. بنابراین با توجه به جدول (۲) تمامی متغیرها غیرنرمال می باشند.

جدول (۲) نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای بررسی فرض نرمال بودن یا غیرنرمال بودن

متغیرها	حجم نمونه	آماره آزمون	P-value
سبک های فرزند پروری	۲۹۹	۰,۱۳۲	۰,۰۰۰
طرح واره ناسازگار	۲۹۹	۰,۱۱۱	۰,۰۰۰
تاب آوری	۲۹۹	۰,۲۳۶	۰,۰۰۰

همانگونه که از جدول برگرفته از روش فورنل و لاکر (۱۹۸۱) مشخص می باشد، مقدار جذر AVE متغیرهای مکتون در پژوهش حاضر که در قطر اصلی ماتریس قرار گرفته اند، از مقدار همبستگی میان آن ها که در خانه های زیرین و چپ قطر اصلی ترتیب داده شده اند بیشتر است.

جدول (۳) روش فورنل و لاکر

متغیرها	۱	۲	۳	۴
سبک های فرزند پروری	۰/۵۷۷			
طرح واره ناسازگار	۰/۵۶۸	۰/۵۷۲		
تاب آوری	۰/۵۳۳	۰/۵۱۲	۰/۵۶۰	

بحث و نتیجه گیری

نتایج فرضیه اصلی تحقیق که بین سبک فرزندپروری با تاب آوری و طرح‌واره‌های ناسازگار در دانش‌آموزان رابطه وجود دارد ضریب مسیر متغیر بین سبک فرزندپروری با تاب آوری در دانش‌آموزان که به مقدار ۰,۵۰۴ و همچنین آماره t به مقدار ۷,۰۰۴ است. ضریب مسیر بین طرح‌واره‌های ناسازگار با تاب آوری در دانش‌آموزان که به مقدار ۰,۵۷۷ و همچنین آماره t به مقدار ۶,۹۷۹ است ضریب مسیر متغیر بین سبک فرزندپروری با طرح‌واره‌های ناسازگار در دانش‌آموزان که به مقدار ۰,۶۷۹ و همچنین آماره t به مقدار ۸,۱۹۹ است. بنابراین بین رابطه سبک فرزندپروری با طرح‌واره‌های ناسازگار در دانش‌آموزان رابطه وجود دارد این فرضیه تایید شد نتایج تایید این فرضیه با مطالعات صالحی، و ویچ (۲۰۲۰) و مانالو، دی کاسترو و اوهی (۲۰۲۰) همسو و هماهنگ است. نتایج فرضیه فرعی اول که بین سبک فرزندپروری با تاب آوری در دانش‌آموزان رابطه وجود دارد ضریب مسیر متغیر بین سبک فرزندپروری با تاب‌آوری در دانش‌آموزان که به مقدار ۰,۵۰۴ و همچنین آماره t به مقدار ۷,۰۰۴ است. می‌توان گفت: بین سبک فرزندپروری با تاب آوری در دانش‌آموزان رابطه وجود دارد. نتایج تایید این فرضیه با مطالعات مانالو، دی کاسترو و اوهی (۲۰۲۰) همسو و هماهنگ است. تاب آوری همچنین به عنوان توانایی بهبود بیماری افسردگی یا مسائلی از تاب آوری مهارتی مناسب است این دست نیز فهمیده می‌شود برای پشت سر گذاشتن مشکلات زندگی حتی وقتی که شرایط نامطلوب و سخت وجود دارد، تاب‌آوری فرد را قادر می‌سازد با سختی‌ها، مشکلات و چالش‌ها سازگار شود. به طور کلی، تاب‌آوری شامل حفظ آرامش زیر فشار، انعطاف پذیری در مواجهه با موانع، اجتناب از راهبردهای فرسایشی، حفظ خوش بینی و احساسات مثبت به هنگام دشواری‌ها و خلاص شدن از موانع درونی است

نتایج فرضیه فرعی دوم که بین سبک فرزندپروری با طرح‌واره‌های ناسازگار در دانش‌آموزان رابطه وجود دارد ضریب مسیر متغیر بین سبک فرزندپروری با طرح‌واره‌های ناسازگار در دانش‌آموزان که به مقدار ۰,۶۷۹ و همچنین آماره t به مقدار ۸,۱۹۹ است می‌توان گفت: بین سبک فرزندپروری با طرح‌واره‌های ناسازگار در دانش‌آموزان رابطه وجود دارد نتایج تایید این فرضیه با مطالعات زارع بیدکی (۱۳۹۸) و یوسف‌وند و ادمهر (۱۳۹۸) و منگ و یانگ (۲۰۲۲) همسو و هماهنگ است. افراد در برابر مشکلات بسیار آسیب پذیر عمل می‌کنند و به سرعت در هم می‌شکنند و برخی دیگر آرام، منطقی، صبور و مطمئن با مشکلات دست و پنجه نرم می‌کنند. ارتقاء تاب آوری منجر به رشد افراد در به دست آوردن تفکر و مهارت‌های خود‌مدیریتی بهتر و دانش بیشتر می‌شود. همچنین تاب آوری با روابط حمایتی والدین، همسالان و دیگران و همچنین با باورهای فرهنگی و سنتی به افراد برای مقابله با ضربه‌های غیر قابل اجتناب زندگی کمک می‌کند.

شیوه فرزندپروری، بیانگر روابط عاطفی ونحوه ارتباط کلی والدین با فرزندان است و عامل مهمی برای تحول و یادگیری کودکان به حساب می‌آید در راستای تایید فرضیه‌های تحقیق، پیشنهاد‌های ذیل ارائه می‌گردد: فراهم سازی حمایت‌مهربانانه و طراحی و ارتباط سازی برای افزایش امیدواری و فرصت سازی برای مشارکت معنادار و پیشاهنگی در پیوند‌های اجتماعی و مرزبندی شفاف و سازگار و آموزش مهارت‌های زندگی و باز داری از بروز خشم و پرخاشگری و باز داری از بروز تکانه‌های مثبت(خوشحالی، محبت و بازی). باز داری از بیان آسیب پذیری با بیان راحت و صریح احساسات و نیازهای شخصی. در این تحقیق محقق درصدد است، توصیه‌ها و پیشنهادهایی را برای محققین آینده مطرح کرده که به شرح ذیل ارائه می‌گردند: پیش‌بینی تاثیر سبک فرزندپروری بر طرح‌واره‌های ناسازگار و یا بررسی سطح بندی شاخص‌های موثر بر سبک فرزندپروری. پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های بعدی را بر اساس نمونه‌های بزرگتر و مشابه دیگر کشور نیز انجام دهند. پیشنهاد می‌گردد که از تحقیقات آزمایشی و نیمه آزمایشی برای بررسی این موضوع استفاده کنند. در پایان خاطرنشان می‌شود که تمامی نتایج و دستاوردهای این پژوهش مانند هر پژوهش دیگری تحت تاثیر برخی محدودیت‌ها بوده است. این محدودیت‌ها به طور خلاصه عبارت‌اند از: ابزار گرد آوری اطلاعات در این پژوهش پرسشنامه بود که خود به عنوان یک محدودیت تلقی می‌شود. بدین معنا که پرسشنامه نگرش افراد را بررسی می‌کند نه

واقعیت را که این امر میتواند به عنوان یک محدودیت تلقی شود. از محدودیتهای این پژوهش، می‌توان به مقطعی بودن تحقیق اشاره کرد که قابلیت تعمیم نتایج را محدود می‌سازد. لذا پیشنهاد می‌شود مطالعات طولی انجام گیرد تا دانش ما را در ارتباط با نسب احتمالی میان علل و معلول افزایش دهد. عدم وجود تحقیقات مشابه در زمینه رابطه سبک فرزندپروری با تاب‌آوری و طرح‌واره‌های ناسازگار در سایر تحقیقات دیگر به منظور مقایسه نتایج تحقیق حاضر با تحقیقات دیگر، یکی دیگر از محدودیتهای تحقیق می‌باشد.

منابع و ماخذ

- 1) Fang, S, Prayag G, Ozanne L.K, Vries H. Psychological capital, coping mechanisms and organizational resilience: Insights from the 2016 Kaikoura earthquake, New Zealand. *Tourism Management Perspectives*. 2020; 34, 100637.
- 2) Schiff M, Nebe S, Gilman R. Life satisfaction among Israeli youth in residential treatment care. *British Journal of Social Work*. 2006;36, 1325-1343.
- ۳) بارزاده خ، احمدیان ذ. نقش طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در کیفیت زندگی معلمان متأهل. همایش ملی پژوهش‌های حرفه‌ای در روانشناسی و مشاوره با رویکرد از نگاه معلم، ۱۴۰۰ میناب. ۲۲-۴۲
- ۴) پورجشن آباد ر، حاجی اربابی م، بوراسماعیلی ف. رابطه بین سبک فرزندپروری و تاب‌آوری کارمندان با طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و کیفیت زندگی فرزندان ۸ تا ۱۳ سال. هفتمین کنفرانس بین‌المللی بهداشت، درمان و ارتقای سلامت ۱۴۰۰. ۱۲-۲۲
- ۵) سعیدی س، رباطی ف. اثربخشی یوگادرمانی بر طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و ناگویی هیجانی زنان افسرده: یک مطالعه نیمه‌تجربی. *مجله مراقبت پرستاری و مامایی ابن‌سینا* ۱۴۰۰؛ ۲۹ (۲): ۱۳۷-۱۴۵.
- ۶) رضانی خ، میرفردی ا، افشار ز. انگیزش شغلی فرماندهان و مدیران نیروی انتظامی و رابطه آن با سلامت روانی و برخی عوامل اجتماعی. *دومین کنفرانس بین‌المللی مدیریت و علوم انسانی* ۱۳۹۹. ۲۳-۳۱
- 7) Di Maggio R, Zappulla C. Behaviors and life satisfaction: Dimensional and typological approach. *Journal of Child and Family Studies*. 2014; 23(3), 567-580
- ۸) مشهدی ر، عرب ع، جناآبادی ح. تاثیر آموزش مثبت‌نگری گروهی بر کفایت اجتماعی و تاب‌آوری تحصیلی دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه. ۱۴۰۱. ۷-۱۰
- 9) Franco E, Coterón J, Gómez V, Spray C. A person-centred approach to understanding dark-side antecedents and students' outcomes associated with physical education teachers' motivation. *Psychology of Sport and Exercise*. 2021; 57, 102021.
- 10) Ran L, Wang W, Ai M, Kong Y, Chen J, Kuang L. Psychological resilience, depression, anxiety, and somatization symptoms in response to COVID-19: A study of the general population in China at the peak of its epidemic. *Social Science & Medicine*. 2020;11326.
- 11) Salehi V, Veitch B. Performance optimization of integrated job-driven and resilience factors by means of a quantitative approach. *International Journal of Industrial Ergonomics*. 2020; 78, 102987.
- 12) Situmorang D.D.B, Salim R.M.A. Perceived parenting styles, thinking styles, and gender on the career decision self-efficacy of adolescents: how & why? *Heliyon*. 2021;7(3), e06430.
- 13) Soltankhah, Shapoura, Rahmani, Akbaric, Darvishi. Comparison between Early Maladaptive Schema with Psychological Resiliency of the Criminals Murder, Drug Trafficking, Rape. 2013.
- 14) Williamson Smith R, DeNunzio M. Examining Personality—Job Characteristic Interactions in Explaining Work Outcomes. *Journal of Research in Personality*. 2019;103884. doi:10.1016/j.jrp.2019.103884 (<https://doi.org/10.1016/j.jrp.2019.103884>)

- 15) Di Maggio R, Zappulla C. Behaviors and life satisfaction: Dimensional and typological approach. *Journal of Child and Family Studies*. 2014; 23(3), 567–580.
- ۱۶) غربی م، حسن زاده ثمرین ت، همتی نودوست گیلانی م. بررسی تاثیر تاب آوری بر رفتار شهروندی سازمانی با نقش میانجی بهزیستی ذهنی و تعهد سازمانی در بین پرستاران بیمارستان بوعلی سینا قزوین. دومین کنفرانس بین المللی چالش ها و راهکارهای نوین در مهندسی صنایع و مدیریت و حسابداری، دامغان ۱۴۰۰؛ ۱۰ (۳): ۲۱-۴۵.
- 17) Karimi AA. The relationship between family functioning with identity styles and religious orientation of 3rd grade of High school students.[dissertation]. [tehran]: Tehran University. 2010. [Persian]
- 18) Yang W, Deng J, Wang Y. The Association Between Mindful Parenting and Adolescent Internalizing and Externalizing Problems: The Role of Mother-Child Communication. *Child Psychiatry & Human Development*. 2021; 9:1-0. <https://doi.org/10.1007/s10578-021-01168-9>.
- 19) Jex S.M, Britt T.W. *Organizational psychology: A scientist-practitioner approach*. John Wiley & Sons. 2014;20, 321–333.
- 20) Honicke T, Broadbent J. The influence of academic self-efficacy on academic performance: A systematic review. *Educational Research Review*. 2016;17.
- 21) Darling-Hammond L, Snyder J. Meaningful learning in a new paradigm for educational accountability: An introduction. *education policy analysis archives*. 2015;23, 7.
- 22) Onyekachi B.N, Egboluche F.O, Chukwuorji J.C. Parenting style, social interaction anxiety, and problematic internet use among students. *Journal of Psychology in Africa*. 2022;1-7.
- ۲۳) آقایوسفی ع، صفاری نیا م، ایمانی قر ح. اثربخشی عمل به باورهای دینی بر تاب آوری و سرسختی روان شناختی بین طلاب علوم دینی و دانشجویان. *مجله‌ی پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی*، ۱۳۹۴؛ ۲۸ (۲۳): ۱۳۱-۱۴۷.
- 24) Mahad D.H, Trapp B.D, Lassmann H. Pathological mechanisms in progressive multiple sclerosis. *The Lancet Neurology*. 2015;14(2), 183-193.
- 25) Leung C.Y.W, McBride-Chang C, Lai B.P.Y. Relations among maternal parenting style, academic competence, and life satisfaction in Chinese early dolescents. *Journal of Early Adolescence*. 2004;24, 113–143.
- 26) Smith L, Webber R, DeFrain J. Spiritual wellbeing and its relationship to resilience in young people: A mixed methods case study. 2013;1-13.
- 27) Moss A.S, Reibel D. K, Greenson J. M, Thapar A, Bubb R, Salmon J, Newberg, A.B. An Adapted Mindfulness-Based Stress Reduction Program for Elders in a Continuing Care Retirement Community Quantitative and Qualitative Results From a Pilot Randomized Controlled Trial. *Journal of Applied Gerontology*. 2015;34(4), 518-538.
- 28) Oerlemans W.G, Bakker A.B. Motivating job characteristics and happiness at work: A multilevel perspective. *Journal of Applied Psychology*. 2018;103(11),1230.
- 29) Honicke T, Broadbent J. The influence of academic self-efficacy on academic performance: A systematic review. *Educational Research Review*. 2016;17.
- 30) Karimi AA. The relationship between family functioning with identity styles and religious orientation of 3rd grade of High school students.[dissertation]. [tehran]: Tehran University. 2010. [Persian]
- ۳۱) گراوندی س، گرام ک، مظلومی ا، مظلومی ا. اثربخشی گروه درمانی شناختی بر امید به زندگی و افسردگی زنان مبتلا به سرطان سینه. *فصلنامه علمی پژوهشی روان شناسی سلامت*. ۱۳۹۴؛ ۳ (۴): ۵۶-۶۰.
- ۳۲) بشارت م. مقیاس دشواری تنظیم هیجان، اندیشه و رفتار در روانشناسی بالینی (اندیشه و رفتار). ۱۳۹۵؛ ۱۲ (۴۷): ۸۹-۹۲.

۳۳) خروجی، م، رابطه تاب آوری و طرحواره های ناسازگار اولیه در دانشجویان دانشکده رفاه. هشتمین همایش علمی پژوهشی

علوم تربیتی و روانشناسی، آسیب های اجتماعی و فرهنگی ایران، ۱۳۹۹. ۲۳-۲۶

۳۴) زارع بیدکی ف. بررسی نقش ویژگی های شخصیت و طرحواره های ناسازگار اولیه در انگیزش شغلی کارکنان دانشگاه یزد. پایان

نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علم و هنر یزد، دانشکده علوم انسانی، ۱۳۹۶، ۵. ۵۲-۶۹